

Zamanın çağırışı belədir: Zəngəzur dəhlizi açılmalıdır!

2020-ci ilin payızında Azərbaycan xalqının işğalçı Ermənistan üzərində parlaq qələbəsindən sonra Cənubi Qafqazda yeni reallıqlar yarandı. Mehz bu reallıqlar nəzərə alınaraq, Azərbaycan və Rusiya prezidentləri və Ermənistanın baş naziri Üçtərəfli Bəyanat imzaladılar. Bugünkü mövzumuz bu mühüm sənədin 9-cu maddəsi ilə bağlıdır. Belə ki, həmin bəyanata uyğun olaraq, bölgədəki bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələri bərpa olunmalıdır.

Bu nəqliyyat layihələri arasında region üçün ən böyük əhəmiyyət kəsb edən Zəngəzur dəhlizidir. Bu dəhliz Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirən yeni nəqliyyat layihəsidir. Bu layihənin həyata keçirilməsi bölgəyə sülh, sabitlik, inkişaf və tərəqqi gətirəcək. Sivil dünyada bunun fərqi vardır və Zəngəzur dəhlizinin mümkün qədər tez açılaraq fəaliyyət göstərməsi üçün dəstəyini əsirgəmir.

Hər birimiz yaxşı xatırlayırıq ki, 2021-ci il iyunun 15-də Azərbaycan və Türkiyə respublikalarının prezidentləri İlham Əliyev və Rəcəb Tayyib Ərdoğan “Şuşa Bəyannaməsi”nin imzalanma mərasimindən sonra mətbuata birgə bəyanatlarla çıxış ediblər. Dövlətimizin başçısı deyib: “Bəyannamədə Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə bağlı çox açıq ifadələr öz əksini tapmışdır. Bu da İkinci Qarabağ savaşıdan sonra yaranmış yeni geosiyasi vəziyyətin nəticəsidir. Bu gün biz Türkiyəni və Azərbaycanı dəmir yolu ilə, avtomobil yolu ilə birləşdirəcək Zəngəzur dəhlizi haqqında nəinki danışırıq, bu dəhlizi əməli işlərlə yaradırıq. Müttəfiqlik haqqında imzalanmış Birgə Bəyannamədə bu məsələnin

əks olunması böyük məna daşıyır”.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan da öz bəyanatında Azərbaycanın Zəngəzur dəhlizi layihəsini çox əhəmiyyətli hesab edərək, onu dəstəkləyib. Qardaş ölkənin rəhbəri sözügedən layihənin həyata keçirilməsi ilə Şərqdən Qərbə hər kəsin istifadə edə biləcəyi yeni bir ortaqlıq dəhliz açılacağını, bunun çox böyük əhəmiyyət kəsb edəcəyini bildirib. “Şuşa Bəyannaməsi”ndə Zəngəzur dəhlizinin davamı kimi Naxçıvan–Qars dəmir yolunun tikintisinin də Azərbaycanla Türkiyə arasında nəqliyyat-kommunikasiya əlaqələrinin intensivləşməsinə mühüm töhfə verəcəyi öz ifadəsini tapıb.

Ümumiyyətlə, Zəngəzur dəhlizi layihəsi təkcə Naxçıvanla Azərbaycanın digər bölgələri arasında nəqliyyat imkanlarının açılmasına deyil, bütövlükdə Xəzər və Aralıq dənizi hövzələrinin, daha geniş mənada isə Cənub-Şərqi və Mərkəzi Asiya ilə Avropanın əlaqələndirilməsinə müsbət təsir göstərəcək.

Zəngəzur dəhlizinin açılması Cənubi Qafqazdan keçən marşrutlar sisteminin fəaliyyətini daha da canlandıracaq. Dəhliz, həmçinin

Azərbaycan və İran Culfası arasında dəmiryol xəttinin açılışına və İranın dəmir yollarına çıxış əldə etməyə imkan verəcək. Bununla bərabər, Zəngəzur dəhlizi təkcə dəmir yolları deyil, həm də avtomobil yolları sistemində malik olacaq. Deməli, bu dəhlizin yaradılması həm də avtomobil əlaqəsinin açılmasına imkan yaradacaq.

Hazırda Türkiyədən yüklər Azərbaycana Gürcüstan və İran vasitəsilə tranzit yolu ilə çatdırılır. Bu marşrutun yaradılması Türkiyədən Azərbaycana və əks istiqamətdə malların birbaşa tədarükünü asanlaşdıracaq. Beləliklə, daha bir kommunikasiya xətti türk dünyası coğrafiyasında, eləcə də Asiya və Avropa arasında əlaqələrin daha sürətli və asan olmasına şərait yaradacaq.

Göründüyü kimi, artıq bölgədə yeni nəqliyyat və infrastruktur xəritəsi formalaşmasına başlanılıb. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən indiyədək Asiya və Avropanı birləşdirən yüksək əhəmiyyətli nəqliyyat dəhlizləri yaradıb. Mehz ölkəmizin təşəbbüsü ilə reallaşdırılan Şimal-Cənub, Şərq-Qərb və Cənub-Şimal nəqliyyat dəhlizləri qitələrarası daşınmaların həyata keçirilməsini gerçəkləşdirib. Bu nəqliyyat dəhlizləri istifadəyə verildiyi vaxtdan tarixi İpək yolunun bərpasında mühüm önəm daşıyıb.

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, Zəngəzur dəhlizinin reallaşması və ölkəmizin təqdim etdiyi digər tranzit nəqliyyat dəhlizləri dün-

yanın nəqliyyat xəritəsini yenidən formalaşdıracaq. Başqa sözlə, yeni yaranacaq nəqliyyat infrastrukturunu beynəlxalq status qazanmaqla, Asiya və Sakit okean hövzəsi ölkələrinin də istifadəyə ediləcəyi marşrutu çevriləcək.

Milli Məclisin deputatı Vüqar İskəndərov hesab edir ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması ölkəmiz üçün yeni fərsətlər ortaya çıxaracaq. Eyni zamanda, Azərbaycan öz ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə də dəmir yolu ilə birləşəcək. Bundan başqa, Azərbaycan tələb edir ki, Ermənistanın nəzarəti altında olan Qərbi Zəngəzur ərazisində, Mehri bölgəsində avtomobil yolu da çəkilsin. Çünki Zəngəzur dəhlizinin tam fəaliyyəti üçün həm dəmir yolu, həm də avtomobil yolu olmalıdır.

Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin baş məsləhətçisi Vasif Hüseynov isə vurğuladı ki, Zəngəzur dəhlizi digər region ölkələri, Ermənistan, Rusiya və İran üçün də əlavə imkanlar yaradır. O bu barədə fikirlərinin inkişaf etdirərək sonra bunları dedi: “Ermənistan Azərbaycan ərazisi vasitəsilə həm Rusiyaya, həm də İrana daha stabil çıxış imkanı əldə edir. Bu şəraitin yaradılması bölgədə ölkələr arasında əlaqələrin intensivləşməsinə və əməkdaşlıq mühitinin yaradılmasına imkan verir. Bunun nəticəsidir ki, müharibədən sonra təklif olunan “3+3” formatında regional əməkdaşlıq platformasının potensialı yüksək qiymətləndirilir. Zəngəzur dəhlizi bu format üçün nüvə rolunu

oynayır. Bölgədəki ölkələri coğrafi olaraq birləşdirən bu dəhliz onlar arasında siyasi yaxınlaşma üçün yeni imkan pəncərəsi açır”.

Zəngəzur dəhlizinin açılmasında maraqlı tərəflərdən biri də Avropa İttifaqıdır. Məlumdur ki, bu il mayın 22-də Brüsseldə Azərbaycan Prezidenti, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti və Ermənistanın baş naziri arasında görüş keçirilib. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu il mayın 23-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla zəng edərək bu görüş barədə ona məlumat verib.

Prezident İlham Əliyev görüş zamanı Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin hazırlanması, bu xüsusda Azərbaycan tərəfindən beynəlxalq hüquqa əsaslanan beş prinsipin təqdim olunması, iki ölkə arasında münasibətlərin normallaşdırılması, nəqliyyat dəhlizlərinin açılması, sərhədlərin delimitasiyası ilə bağlı müzakirə olunan məsələlərə toxunub. Azərbaycan Prezidenti üçtərəfli görüşün nəticəsini müsbət qiymətləndirdiyini bildirib.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan üçtərəfli görüş barədə verilən məlumata görə minnətdarlığını ifadə edib və bu görüşdə əldə olunan müsbət nəticələri yüksək qiymətləndirib. Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri bölgədə sülhün tezliklə əldə edilməsinin önəmini vurğulayıblar.

Rusiya hökuməti də Üçtərəfli Bəyanatın bütün müddəalarının, o cümlədən 9-cu maddənin icra

olunmasının lehinə çıxış edir. Bu günlərdə bu ölkənin nüfuzlu “İzvestiya” qəzetində Zəngəzur dəhlizinin açılmasının əhəmiyyəti barədə analitik məqalə dərc edilib. Yazıda qeyd olunur ki, Rusiya hökuməti Ermənistan və Azərbaycana Zəngəzur magistral yolunun razılaşdırılmasına kömək edib. Nəşr bunu yüksək vəzifəli mənəbəyə istinadən yayımlayıb.

“Azərbaycan və Ermənistan hələ ötən ilin payızında Naxçıvana dəmir yolu dəhlizi barədə razılığa gəliblər. İrəvanda magistral yolda uzun fasilə verdik. Lakin baş nazir müavinlərinin iyunun 3-də keçirilən son iclasında 6 kilometrlik çatışmayan hissə istisna olmaqla, gələcək yolun marşrutunu razılaşdırıb bildilər. Orada dağlar var və Rusiyanın “Avtodor” şirkəti ora mütəxəssislər göndərir ki, sadə mühəndis həllini tapsınlar”, – deyərək izah edib.

Təssüf ki, Ermənistandakı bir çox revanşist qüvvələr Zəngəzur dəhlizinin reallaşması əleyhinə çıxış edirlər. Onlar qəsdən,

bilərəkdən yenidən ölkəni uçurma, məhvə sürükləmək istəyirlər. Revanşist qüvvələrin niyyətləri bəllidir. Onlar nəyin bahasına olursa-olsun, yenidən hakimiyyətə gələrkən ölkəni və xalqı talan etmək arzusunda dirlər.

Burada təəssüf doğuran həm də hazırkı Ermənistan iqtidarının bu məsələ ilə bağlı tez-tez mövqeyini dəyişməsi, heç bir əsası olmayan populist fikirlər səsləndirməsi, bütövlükdə, sülhün və sabitliyin bərqərar olunmasına zərər vurmalarıdır. Bütün bunlar isə bir daha rəsmi İrəvanın səbatsız, prinsipsiz siyasət yürütdüyünü nümayiş etdirir.

Prezident İlham Əliyev dəfələrlə qeyd edib ki, Ermənistan istəsə də, istəməsə də, biz Zəngəzur dəhlizini açacağıq, yeni Naxçıvanla Azərbaycan arasında nəqliyyat əlaqəsi mütləq qurulacaq. Bəli, Zəngəzur dəhlizi açılmalıdır, Bu, əlahəzrət Zamanın çağırışı və tələbidir!

**Məsaim ABDULLAYEV,
“Xalq qəzeti”**